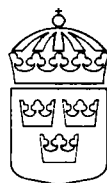

Arbetsmarknadsutskottets

betänkande

1989/90:AU21

Semesterlön m.m.

1989/90
AU21

Sammanfattning

I betänkandet behandlas sex motioner från den allmänna motionstiden vilka tar upp frågor om semesterlönegrundande frånvaro, de anställdas inflytande över semestern samt en allmän semesterlönefond. Utskottet anför med anledning av ett par motioner synpunkter rörande effekterna för vissa företag av reglerna om semesterlönegrundande frånvaro. Socialdemokraterna i utskottet reserverar sig på denna punkt.

Övriga motionskrav avstyrks av utskottet. Vänsterpartiet kommunisterna reserverar sig till förmån för ett ökat inflytande för de anställda vad gäller semesterns förläggning samt för en allmän semesterlönefond.

Motionerna

1989/90:A712 av Göran Engström och Lars Ahlström (c, m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring av semesterlagen att den som betalar ersättning under semestergrundande frånvaro även ansvarar för motsvarande semesterlön.

1989/90:A717 av Karl-Erik Persson m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen tillsätter en snabbutredning med uppgift att inrätta en allmän semesterlönefond.

1989/90:A724 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

27. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring av semesterlagen så att de anställdas inflytande över den del av semestern som inte är huvudsemester förstärks i enlighet med vad i motionen anförts under avsnitt 5.6.1.

1989/90:A726 av Karl Hagström m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förändring i semesterlagen av villkoren för semesterlönegrundande ledighet för dem som efter avslag på ansökan om SVUX erhåller studiemedel för vuxenstudier.

1989/90:A730 av Gudrun Norberg (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till de lagändringar som krävs för att nå en kostnadsutjämning för semesterlön vid frånvaro enligt vad i motionen anförts.

1989/90:AU21

1989/90:A740 av Lennart Nilsson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om arbetslöshetstid och a-kasseersättning.

Utskottet

Regeringens förslag om den sjätte semesterveckan (prop. 1989/90:59) och med anledning härav väckta motioner har behandlats av utskottet i betänkandet 1989/90:AU10. I föreliggande betänkande tar utskottet upp andra semesterfrågor. Dessa har aktualiserats i motioner från den allmänna motionstiden i januari i år. Därutöver har utskottet beslutat att till jordbruksutskottet — under förutsättning av detta utskotts medgivande — överlämna två motioner från den allmänna motionstiden angående ledighet för animalieproducenter jämte utskottets yttrande över desamma.

I två motioner begärs att lagstiftningen skall ses över vad gäller effekterna för vissa företag av reglerna om semesterlönegrundande frånvaro.

Göran Engström (c) och Lars Ahlström (m) begär i motion A712 att semesterlagen ändras så att den som betalar ut ersättning under semesterlönegrundande frånvaro också svarar för semesterlönen. Nuvarande regler om semesterlönegrundande frånvaro kan få helt orimliga konsekvenser för det enskilda företaget, särskilt små företag och företag inom kvinnodominerade branscher.

Även Gudrun Norberg (fp) begär i motion A730 kostnadsutjämning för semesterlön vid frånvaro. Enligt den nuvarande lagstiftningen åvilar dessa kostnader det enskilda företaget. Detta är enligt motionären en ojämlig konstruktion som sannolikt försvårar kvinnors möjligheter på arbetsmarknaden samtidigt som i synnerhet små företag med främst kvinnlig arbetskraft belastas orimligt hårt. I enlighet med principen för andra kostnader för det sociala skyddsnätet bör alla i samhället solidariskt bidra till kostnaderna för semesterlönegrundande frånvaro.

I slutet av år 1988 avgavs betänkandet (SOU 1988:54) Om semester från 1986 års semesterkommitté och under sommaren 1989 betänkandet (SOU 1989:53) Arbetstid och välfärd från arbetstidskommittén. De båda betänkandena är för närvarande föremål för remissbehandling. Remisstiden går ut den 30 mars 1990. Utskottet har inhämtat att arbetsmarknadsdepartementets avsikt är att — sedan remisstiden gått ut — ge direktiv till en ny arbetstidsutredning som i första hand skall utreda om man kan slå ihop arbetstidslagen och semesterlagen och övergå till att beräkna arbetstiden på årsbasis, alltså lämna förslag till eventuell allmän lag om årsarbetstid. Arbetstidskommittén pekar på

denna möjlighet i sitt betänkande utan att närmare komma med något förslag. I detta sammanhang avser också departementet att i direktiven uppdra åt utredningen att se på den semesterlönegrundande frånvarons konsekvenser för små företag med få anställda.

Utskottet konstaterar att nuvarande regler för semesterersättning för företag med få anställda innebär problem vid t.ex. graviditetsledigheter, långvarig sjukfrånvaro eller arbetsskada. Detta förhållande kan medföra att småföretagare av ekonomiska skäl avstår från att t.ex. anställa unga kvinnor i barnafödande åldrar. Detta är en stor orsak till att unga kvinnor har svårare att få arbete än andra. Det är enligt utskottets mening en viktig jämställdhetsfråga att åtgärda de missförhållanden som tas upp i motionerna.

Utskottet anser att av såväl jämställdhets- som rättviseskäl bör semesterlagens regler om semesterlönegrundande frånvaro ses över i syfte att undanröja de betydande negativa ekonomiska konsekvenser dessa regler har för små företag med få anställda. Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen med förslag till förändring av reglerna för semestergrundande frånvaro.

Vad utskottet ovan anfört med anledning av motionerna A712 (c, m) och A730 (fp) bör ges regeringen till känna.

I ytterligare två motioner förespråkas att *studier resp. arbetslöshet under vissa förutsättningar skall ge rätt till betald semesterledighet*.

I motion A726 av Karl Hagström m.fl. (s) anförs att de som efter avslag på ansökan om särskilt vuxenstudiestöd (SVUX) i stället erhåller studiemedel bör få rätt till semesterlönegrundande ledighet. Bakgrunden är att de som får förmånen att studera på SVUX dessutom har rätt till semesterlönegrundande ledighet om högst 180 dagar enligt semesterlagen. De som studerar på studielån har ej denna förmån. Motionärerna konstaterar att merparten får finna sig i att inte få sin ansökan om SVUX beviljad trots att de uppfyller villkoren. Skälet härtill är att medlen ej räcker till. Den som får avslag på SVUX-ansökan kan då välja att studera med hjälp av studiemedel från centrala studiestödsnämnden.

Lennart Nilsson m.fl. (s) föreslår i motion A740 att semesterlagen och/eller lagen om arbetslöshetsförsäkring bör kompletteras så att arbetslös tid och ersättning från arbetslöshetskassa blir kvalificerande för betald semesterledighet. Samma rättviseskäl som ligger till grund för längre betald semester kan åberopas för att de som drabbas av arbetslöshet blir berättigade till samma semesterförmåner som övriga arbetstagare.

Båda frågorna har övervägts av semesterkommittén. I betänkandet (SOU 1988:54) Om semester uttalar kommittén vad gäller arbetslöshet som semesterlönegrund att semesterlagen även i fortsättningen bör bygga på ett avtalsförhållande mellan arbetsgivare och arbetstagare. Den bör därför inte innehålla bestämmelser för arbetslöshet. I fråga om vuxenstudiestödet anför kommittén att vuxenstudiebidrag främst är riktade till förvärvsarbete med kort och bristfällig grundutbildning och skall utgöra ersättning för inkomstbortfall under studietiden. Dessa ersättningsformer har därför ansetts ha sådan anknytning till för-

värsvslivet att ledigheten skall vara semesterlönegrundande i den mån arbetstagaren erhåller sådant stöd. Kommitténs överväganden innebär att denna ordning även fortsättningsvis bör gälla.

Som ovan nämnts kommer remissbehandlingen av semesterkommitténs och arbetstidskommitténs betänkanden att avslutas inom kort. Därefter aviseras ytterligare utredning av frågan om en övergång till årsarbetstid. I avvaktan på den fortsatta beredningen av ärendet i regeringskansliet är det enligt utskottets mening inte motiverat att gå in på en närmare prövning av förslagen i motionerna A726 och A740. Dessa avstyrks alltså av utskottet.

Vänsterpartiet kommunisterna yrkar i motion A724 på en ändring av semesterlagen så att de *anställdas inflytande* över den del av *semester* som inte är huvudsemester förstärks.

I semesterkommitténs betänkande tas frågan om semesterns förläggning och de anställdas inflytande över semesterns förläggning upp. De nuvarande reglerna om semesterns förläggning innebär att om parterna inte skulle komma överens så beslutar arbetsgivaren ensam. Arbetsgivarens beslutanderätt begränsas emellertid av föreskriften att huvudsemestern i princip skall läggas ut under juni—augusti. Enligt kommitténs uppfattning saknas det skäl att ändra formerna för beslut om huvudsemesterns förläggning. Vad gäller resterande semester menar kommittén att arbetstagarnas inflytande bör kunna förstärkas. Om arbetsgivaren inte kan tillgodose arbetstagarens önskemål bör inte arbetstagaren tvingas att ta semester vid en tidpunkt som han inte vill, enligt kommittén. Dagarna borde i stället få sparas för att tas ut under ett senare år.

Utskottet har tidigare berört det omfattande beredningsarbete som nu är för handen inom regeringskansliet beträffande semester- och arbetstidsfrågorna. Motion A724 bör med hänvisning härtill inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida i aktuell del.

I motion A717 begär Karl-Erik Persson m.fl. (vpk) en snabbutredning med uppgift att inrätta en *allmän semesterlönefond*. Motionärerna anser att möjligheter till meningsfull fritid och rekreation är en viktig rättvisefråga för vanliga löntagare men också en investering av samhället för att motverka utslagning. En sådan fond kan även spela roll som förvaltare av folkliga semesteralternativ och utgöra ett alternativ till det kommersiella utbudet av rekreativmöjligheter. Därför bör frågan om en semesterlönefond utredas med förtur av regeringen.

Frågan om en semesterlönefond har behandlats av utskottet flera gånger tidigare, senast i utskottets betänkande 1989/90:AU2, vilket godkännts av riksdagen. Semesterkommitténs betänkande, i vilket bl.a. frågan om en semesterlönefond diskuteras, är nu under remissbehandling. Utskottet vidhåller sin tidigare framförda uppfattning och avstyrker motion A717 med hänvisning till att de berörda frågorna ytterligare kommer att belysas av remissinstanserna och genom det vidare beredningsarbetet inom regeringskansliet.

Utskottet hemställer

1. beträffande *effekterna för vissa företag av reglerna om semesterlönegrundande frånvaro*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:A712 och 1989/90:A730 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

res. 1 (s)

2. beträffande *rätt till betald semesterledighet vid studier resp. arbetslöshet*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:A726 och 1989/90:A740,

3. beträffande *anställdas inflytande över semesterns förläggning*
att riksdagen avslår motion A724 yrkande 27,

res. 2 (vpk)

4. beträffande *en allmän semesterlönefond*
att riksdagen avslår motion A717.

res. 3 (vpk)

Stockholm den 15 mars 1990

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Lars Ulander

Närvarande: Lars Ulander (s), Elver Jonsson (fp), Börje Hörnlund (c), Lahja Exner (s), Anders G Högmark (m), Gustav Persson (s), Sten Östlund (s), Bo Nilsson (s), Mona Saint Cyr (m), Kersti Johansson (c), Karl-Erik Persson (vpk), Anna Horn af Rantzien (mp), Monica Öhman (s), Eivor Husing (s), Erik Holmkvist (m), Kjell-Arne Welin (fp) och Yngve Wernersson (s).

Reservationer

1. Effekterna för vissa företag av reglerna om semesterlönegrundande frånvaro (mom. 1)

Lars Ulander, Lahja Exner, Gustav Persson, Sten Östlund, Bo Nilsson, Monica Öhman, Eivor Husing och Yngve Wernersson (alla s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Bestämmelserna om semesterlönegrundande frånvaro regleras i 17 § semesterlagen. I huvudsak hänvisas till olika ledighetslagar. Enligt utskottets uppfattning bör det utredas om dessa regler kan kopplas ihop med en eventuell lag om årsarbetstid.

Utskottet konstaterar att nuvarande regler för semesterersättning för företag med få anställda kan innebära problem vid t.ex. graviditetsle-

digheter, långvarig sjukfrånvaro eller arbetsskada. I proposition 1989/90:59 om den sjätte semesterveckan förutses att frågan om en mera rättvis fördelning av kostnaderna för semesterlönegrundande frånvaro kommer att övervägas. Utskottet anser att en fråga som bör diskuteras av den planerade utredningen om årsarbetstid är vem som skall betala semesterlönen om inte arbetsgivaren skall göra det. Då dessa frågor kommer att behandlas i den aviserade utredningen anser utskottet att någon riksdagens åtgärd inte nu är påkallad. Utskottet förutsätter dessutom att utredningen arbetar skyndsamt.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna A712 och A730.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *effekterna för vissa företag av reglerna om semesterlönegrundande frånvaro*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:A712 och 1989/90:A730,

2. Anställdas inflytande över semesterns förläggning (mom. 3)

Karl-Erik Persson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Utskottet har" och slutar med "aktuell del" bort ha följande lydelse:

I likhet med motion A724 av vänsterpartiet kommunisterna anser utskottet att man bör överväga en lagändring med innebörd att de anställdas inflytande över den del av semestern som inte är huvudsemester förstärks. Ett sådant lagförslag bör kunna utarbetas i samband med det omfattande beredningsarbete som nu sker beträffande semester- och arbetstidsfrågorna inom regeringskansliet. Utskottet tillstyrker därför motion A724 i aktuell del, vilket bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *anställdas inflytande över semesterns förläggning*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:A724 yrkande 27
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

3. En allmän semesterlönefond (mom. 4)

Karl-Erik Persson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Frågan om" och slutar med "inom regeringskansliet" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion A717 (vpk) att införandet av en semesterlönefond skulle öka möjligheterna till meningsfull fritid och rekreation för vanliga löntagare. En sådan fond skulle gynna de grupper i samhället som har de sämsta betingelserna vad avser arbetsvillkor, arbetsmiljö och ekonomi. Införandet av en semesterlönefond är därför ett viktigt inslag i jämlikhetspolitiken. Vidare kan den ses som en investering av samhället för att motverka utslagning. Dessutom kan den fungera som ett alternativ till det kommersiella utbudet av

rekreationsmöjligheter. Utskottet instämmer därför i motionärernas krav att regeringen bör tillsätta en snabbutredning med uppgift att inrätta en allmän semesterlönefond.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet motion A717, vilket bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *en allmän semesterlönefond*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:A717 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

